

Afscheid TSB – start NGP

NGP: TUSSEN OVERSCHATTING EN ONDERSCHATTING VAN DE THEOLOGIE, dr. Ad van der Dussen

1. Bonhoeffer: de wending van de theoloog tot de *christen*

De NGP gaat van start in een jaar van herdenkingen. De componisten Mozart en Shostakowitsj werden respectievelijk 250 jaar en 100 jaar geleden geboren; de schilder Picasso 125 jaar geleden.¹ In de wereld van kunst en cultuur wordt hieraan ruimschoots aandacht besteed. In beperkter kring wordt stilgestaan bij het feit, dat Dietrich Bonhoeffer eveneens 100 jaar geleden geboren werd. Hij wordt herdacht als prominent christelijk slachtoffer van de nazi's, en als een groot, profetisch theoloog. Karakteristiek voor hem is de nauwe samenhang tussen zijn levensloop en zijn intellectuele ontwikkeling. Zijn theologie is gestempeld door zijn engagement, zegt B. Kamphuis.² Als iemand nu niet een wetenschapper in de steriele zin van het woord was, dan hij, zegt Rothuizen.³ Zo begon hij overigens wel. Tot het begin van de jaren '30 had hij meer met de universiteit dan met de Bijbel en de kerk. Hij was een briljant en – naar eigen zeggen – eerzuchtig academicus, maar wist nauwelijks wat bidden was. Maar rond zijn 25^e levensjaar gebeurde er iets: *Die Wendung des Theologen zum Christen*, noemt zijn biograaf Eberhard Bethge dat.⁴ Hij ontdekt de Bijbel als liefdesbrief van God. Hij gaat nu trouw naar kerk. Hij neemt de gewoonte aan zijn colleges met gebed te beginnen.⁵ Hij probeert het christelijk leven en de christelijke vroomheid nauwgezet in praktijk te brengen. Kortom: de theoloog Bonhoeffer wordt een toegewijd volgeling van Christus.

Gerechvaardigd wantrouwen ten opzichte van de theologie

Er zit iets vreemds in deze wending. Zou je niet mogen verwachten, dat een theoloog per definitie bidt en in de Bijbel leest en leeft in de navolging van Christus? Niet dus. Er is een wijze van theologiebeoefening, waarbij academie en kerk los staan van elkaar, of zelfs op gespannen voet met elkaar verkeren. Het is zo gezien geen wonder dat binnen de kerk soms met wantrouwen naar de theologie gekeken wordt en dat gewaarschuwd wordt om de theologie niet te overschatten. Die waarschuwing klinkt ook in onze Nederlands Gereformeerde kring - terecht. Ik zie daarvoor vier redenen. In de eerste plaats noem ik het aandeel dat de theologie soms heeft gehad in het zaaien van verwarring. In plaats daarvan dat zij de gelovigen hielp om hun zekerheid in God te vinden, droeg zij soms bij tot vervreemding van het evangelie. In de tweede plaats heeft de theologie de Bijbel voor de gelovigen soms eerder toegesloten dan ontsloten. Om het in de woorden van het Nederlands Gereformeerd Seminarie te zeggen: het levende spreken van de Heilige Schrift werd verduisterd door het gebruik van abstracte terminologie en scholastische constructies. In de

¹ Van verschillende kanten werd ik erop attent gemaakt, dat ook de vierhonderd jaar geleden geboren Rembrandt het had verdiend hier genoemd te worden!

² Barend Kamphuis, *Boven en beneden. Het uitgangspunt van de christologie en de problematiek van de openbaring, nagegaan aan de hand van de ontwikkelingen bij Karl Barth, Dietrich Bonhoeffer en Wolfhart Pannenberg*, Kampen 1999, 207.

³ G. Th. Rothuizen, *Wat is theologie? Bonhoeffers laatste woord tot zijn studenten*, Kamper Cahiers no. 13, Kampen 21970, 15.

⁴ Eberhard Bethge, *Dietrich Bonhoeffer, Theologe – Christ – Zeitgenosse*, München 1986, 246-250.

⁵ Rainer Mayer en Peter Zimmerling (red.), *Dietrich Bonhoeffer nu! De actualiteit van zijn leven en werken*, Leiden 1995, 13.

derde plaats stelt de theologie zich soms hoogmoedig op: men doet alsof men de heilige God kan doorgronden, en verwijdert zich in vermetele speculaties van de nederige geloofsgehoorzaamheid. In de vierde plaats heeft de theologie zichzelf nogal eens overschat. Men beschouwde de wereld al te exclusief vanaf theologisch standpunt. Dat had tot gevolg dat men de bijdrage van andere wetenschappen aan de vorming van de predikant onderschatte. Het heeft wellicht ook bijgedragen tot zo iets rampzaligs als een kerkelijk schisma in oorlogstijd. Onlangs nog heeft A. Th. Van Deursen die stelling verdedigd: door een verabsolutering van het theologisch aspect verloor men de proporties uit het oog.⁶

De gevoelige antenne van de NGK

Ik reken het tot de eigenheid van de Nederlands Gereformeerde kerken, dat zij scherp oog hebben voor het kwaad dat schuilt in de overschatting van de theologie. Ik denk ook dat wij daardoor een extra gevoelige antenne hebben voor het signaal dat uitgaat van Bonhoeffers toewending van de theoloog naar de christen. Ik onderstreep een aantal dingen in dit verband. Allereerst het besef, dat goede theologie iets anders is dan een puur academische aangelegenheid⁷. Voorts de nadruk op de dienstbaarheid van de theologie: "Zij leert uit en niet aan Schrift en belijdenis."⁸ Dan ook de nuchtere constatering, dat je over de ethiek soms meer uit een roman leert dan uit theologische vakliteratuur.⁹ Tenslotte de gedachte, dat de opleiding tot predikant meer moet zijn dan dat theologische vakkennis wordt bijgebracht. "De vragen die jonge theologen ons stellen, zijn: 'Hoe leer ik bidden? Hoe leer ik de Schrift lezen?' Daarbij moeten ze geholpen worden, voor we ze kunnen leren preken en catechiseren."¹⁰

Het studieprogramma van de NGP

Deze affiniteit met de waarnemingen van Bonhoeffer heeft zijn weerslag gehad op het studieprogramma van de NGP. Studenten leren bijbellezen en leren bidden: daar wordt inderdaad werk van gemaakt. Zo is een ruime plaats ingeruimd voor het vak bijbelkennis, met specifieke aandacht voor contemplatief (= meditatief) bijbellezen. Daarnaast is er het streven om studenten methodisch te helpen bij het ontwikkelen van een daadwerkelijke christelijke spiritualiteit. Maar ook op andere wijze is het besef verdisconteerd, dat een goede vaktheoloog nog geen goede dominee is. De NGP legt een zwaar accent op de ontwikkeling van praktische vaardigheden. Er is aandacht voor het persoonlijk functioneren; voor het belang van een goede communicatie en didactische inzichten; voor het verwerven van inzicht in de eigen roeping. Karakteristiek voor de NGP is ook de keuze voor geïntegreerd onderwijs. Zo zijn de diverse theologische vakken primair gericht op het eigenlijke centrum van de opleiding: de verkondiging van het evangelie.

Een stem in een groot koor

Laat mij intussen niet de suggestie wekken dat de NGP in dit opzicht als enige het licht heeft gezien. Ook andere opleidingen zetten er zich voor in om 'academie' en 'kerk' dicht bij elkaar te houden. Zo wordt alom het belang ingezien van praktische

⁶ A. Th. van Deursen, *Een hoeksteen in het verzuild bestel. De Vrije Universiteit 1880-2005*, Amsterdam 2005, 195.

⁷ Bethge, a.w. 249.

⁸ Rothuizen, a.w. 22.

⁹ F.J. Heggen, *Consequent christendom. In het voetspoor van Dietrich Bonhoeffer*, Haarlem 1971, 7.

¹⁰ Bethge, a.w. 532.

vorming. Een citaat uit de Studiegids van TU-Apeldoorn: “De TUA ziet het als een uitdaging om wetenschappelijke kwaliteit te verbinden aan een gedegen beroepsmatige toerusting, waarbij ook de persoonlijkheidsvorming van belang is.”¹¹ Een opmerkelijke ontwikkeling is voorts, dat in brede kring aandacht wordt gevraagd voor de verwevenheid van theologie en spiritualiteit. Geen misverstand: aan veel Europese universiteiten wordt de theologie nog steeds vormgegeven vanuit een gesecculariseerd wetenschapbegrip. Daar dreigt de kloof tussen theologie enerzijds en kerk en geloof anderzijds alleen maar breder en dieper te worden. Maar aan diezelfde universiteiten is gelukkig ook een tegenbeweging waarneembaar. Er zijn universiteitstheologen die hun uitgangspunt vrijmoedig kiezen in het geloof, dat God in de bijbel tot ons spreekt, en die zich zo inzetten voor voluit kerkelijke theologie. In de woorden van VU-theoloog Van der Kooi: “De theologie heeft de bedoeling dienstbaar te zijn aan geloof en verkondiging.”¹² “Goede theologie kan helpen de aanwezigheid van God in het bestaan te ontdekken en te schiften tussen waarheid en leugen, tussen dat wat naar God toevoert en dat wat van hem wegvoert.”¹³ Het is verheugend dat TU-Apeldoorn goede contacten onderhoudt met deze geestverwanten in binnen- en buitenland. Zo kun je in Apeldoorn behalve vrijgemaakte ook VU-theologen ontmoeten, behalve Zuid-Afrikaanse ook Amerikaanse geleerden, behalve O’Donovan uit het Engelse Oxford ook Hofius uit het Duitse Tübingen. Het aanhangen van de NGP aan Apeldoorn betekent dan ook niet een keuze voor het isolement. De stem van de NGP is ook veeleer een van de vele stemmen in een groot koor, dan die van een solist. Maar dat de stem van de NGP in dat koor haar eigen timbre behoudt, staat vast.

2. Bonhoeffer: de wending van de *theoloog* tot de christen

Nu zou 2006 geen Bonhoeffer-jaar geworden zou zijn, wanneer hij niet meer had gedaan dan zijn studenten leren bidden en bijbellezen. Dat moge goud waard zijn - *geschiedenis* heeft deze vrome en geëngageerde man gemaakt, doordat hij de theologische wetenschap enorme impulsen gegeven heeft. Het is echt de *theoloog* Bonhoeffer die zich tot de christen wendde. “Zijn vroomheid maakte op zijn studenten alleen daarom indruk, omdat ze stond in een streng theologisch kader en gepaard ging met een brede belangstelling voor de cultuur.”¹⁴ Hij durfde tegenover zijn studenten ook spreken van een “roeping tot de theologie”. ‘Theologie’ dan niet opgevat als een kille academische bezigheid, ver weg van kerk en geloof, maar als “nadenken over God en zijn woord en zijn wil”. “Niet een roepingsbelevens, maar bereidheid tot nuchtere, ernstige, verantwoordelijke, theologische arbeid staat bij de toegang tot de theologische studie.”¹⁵ Van onderschatting van de theologie is bij Bonhoeffer dus geen sprake. Een predikantenopleiding is voor hem per definitie een opleiding waar men zich wijdt aan de theologische wetenschap.

Als ik mij niet vergis is de Bonhoeffer die onbekommerd van een “roeping tot theologie” spreekt, voor Nederlands Gereformeerden minder herkenbaar. De toewijding aan de theologische wetenschap staan in onze kerken niet bijzonder in ere. Ooit moet een jonge predikant aan zijn kerkenraad gevraagd hebben, of hij

¹¹ Studiegids 2005/2006 blz. 5.

¹² C. van der Kooi, *Als in een spiegel. God kennen volgens Calvin en Barth*, Kampen 2002, 371.

¹³ C. van der Kooi, *Tegenwoordigheid van Geest. Verkenningen op het gebied van de leer van de Heilige Geest*, Kampen 2006, 19.

¹⁴ Bethge, a.w. 248.

¹⁵ Rothuizen, a.w. 4.

ruimte kreeg om in de pastorie aan een doctoraalstudie theologie te werken. Naar verluid kreeg hij het antwoord: “Zolang de gemeente er geen nadeel van ondervindt, hebben wij er geen bezwaar tegen.” Het zou gechargeerd zijn om te stellen, dat dit het algemene gevoel binnen de kerken is. Maar toch – zo’n initiatief als de leiding van de Gereformeerde Bond enige jaren geleden nam, om wetenschappelijk getalenteerde predikanten op te roepen om te gaan promoveren – ik kan het me binnen Nederlands Gereformeerde kring niet voorstellen. Daarvoor zit het wantrouwen van de theologie te diep. Dat is te verklaren. Ik wil het nogmaals erkennen: er is veel theologie die de kerk nauwelijks tot opbouw geeft gediend, of erger. Maar het zou jammer zijn als we in dat wantrouwen blijven steken. Want neemt u van mij aan, dat er ook veel wetenschappelijke theologie is die het opengaan van de Heilige Schrift juist bevordert, waarin de Here God voluit met het verstand gediend wordt, die inderdaad dichterbij Hem brengt. Zulke theologie kan bijdragen tot een groeiend en bloeiend christelijk leven. Ik reken de theologische begaafdheid tot een van de gaven van de Geest, waarmee Hij de gemeente wil opbouwen. Laat mij vier voorbeelden geven van zulk opbouwend functioneren van de theologische wetenschap.

Opbouwende theologie

1. Goede theologie draagt bij tot flonkerende, indringende prediking, waarbij de Schrift opengaat en de hoorder het gevoel krijgt: “Nu word ik door God zelf aangesproken!” Ooit behoorde zulke prediking tot de sterke punten van onze kerken. In die situatie is verandering gekomen. Ik hoor veel klachten, en ben zelf ook niet enthousiast. Te veel preken blijven onder de maat, komen niet over, zijn clichématig, te leerstellig of intellectualistisch van karakter, of missen uitlegkundige stevigheid. Vaak ook zijn de communicatieve vaardigheden van de prediker niet voldoende ontwikkeld. Het is terecht dat in de opleiding daarnaar gekeken wordt. Maar ik houd het erop, dat de klachten over de prediking óók te maken hebben met theologische bloedarmoede. Wie passie heeft voor preken, zal de rijkdom van de theologische wetenschap dienen te benutten bij de voorbereiding van de prediking. Echt: wil je beleven dat de Schrift in al zijn heerlijkheid voor je opengaat, dan heb je aan goede theologie niet genoeg, maar dan kun je er ook niet om heen.
2. Goede theologie draagt bij tot goede catechisaties. Ook hier geldt: terecht wordt tegenwoordig meer werk gemaakt van de didactische kant van de zaak. Dat was hard nodig. Maar denk niet dat daarmee het pleit beslecht is. Het komt ook op inhoud aan. Tot inhoud behoort, dat moeilijke vragen van kritische catechisanten serieus genomen worden. Te vaak al heb ik van ex-kerkleden gehoord, dat ze het gevoel hadden dat de dominee op catechisatie niet echt op hun kritiek inging. Omgekeerd heb ik vaak gemerkt, dat ik mijn gedegen theologische opleiding nergens zo hard nodig heb als in het catechisatielokaal. Om kritische jongeren niet met een kluitje in het riet te sturen heb je veel theologische kennis nodig, niet in de laatste plaats kennis van de moderne theologie.
3. Goede theologie draagt ertoe bij dat de kerk bekwaam is in het volgen van haar missionaire roeping. Die roeping staat de laatste jaren terecht in het brandpunt van de belangstelling. Het valt evenwel niet mee om aan die roeping gestalte te geven. Er is dan ook dringend behoefte aan diepgaande bezinning op de aard van het evangelie, de tijd waarin wij leven, de wortels van de ons omringende cultuur enzovoorts. Goede theologie kan daarbij

onschatbare diensten bewijzen. Het is verheugend om te merken dat zulke theologie beschikbaar is. Ik noem in dit verband de gouden greep die de Christelijke Gereformeerde Kerken gedaan hebben, door in de persoon van Stefan Paas een gepromoveerd theoloog een aantal jaren dienst te hebben laten doen als evangelisatieconsulent. Juist zijn hoge academische niveau heeft ertoe bijgedragen, dat hij met twee uitstekende boeken en een stroom van artikelen ook onze kerken heeft kunnen dienen op dit gebied.

Daarnaast noem ik de bijdrage die de theologie kan leveren aan het maatschappelijk debat over 'religie in de samenleving'. Met de opmerkingen van minister Donner over de eventuele invoering van de sharia in Nederland nog vers in het geheugen, hoef ik niemand te vertellen hoe actueel dit debat is. Zelfs in NRC Handelsblad wordt het in alle levendigheid gevoerd. Zo schreef een redacteur nog niet zo lang geleden naar aanleiding van Jan Siebelinks bestseller *Knielen op een bed violen* een artikel met als kop: *De opzienbarende rentree van religie in de Nederlandse cultuur*. Mij treft echter, dat in deze krant naar verhouding maar weinig theologen aan het gesprek deelnemen. Worden ze over het hoofd gezien? Melden ze zich niet aan? Hoe dat ook zij: als er één wetenschap is die hier een zinvolle bijdrage kan leveren, dan de theologie. Het is duidelijk dat de orthodoxe christelijke theologie hierbij een eigen visie kan ontvouwen. Het zou een uitgelezen kans zijn voor de kerk, om voor de samenleving relevante woorden te spreken. Over 'missionair gemeente-zijn' gesproken!

4. Goede theologie helpt de kerk op koers te blijven. Dat op koers blijven gaat niet vanzelf. De kerk staat aan talloze, soms sterke invloeden bloot. Nog steeds is er het "heen en weer geslingerd worden onder invloed van allerlei wind van leer" (Efeziërs 4:14. NBV: "Met elke wind meewaaien, met wat er maar verkondigd wordt") Met soms verbazende argeloosheid kunnen kerkgangers zich gewonnen geven aan modieuze ideeën, waaruit de essentie van het evangelie grotendeels is wegge gevallen. De theologie kan helpen om hier kritisch de geesten te onderscheiden. Met dankbaarheid stel ik overigens vast, dat onze kerken zich in orthodox vaarwater bevinden. De oriëntatie op het evangelische christendom draagt daar niet weinig toe bij. Dat brengt op zijn beurt weer andere confrontaties met zich mee. Ik neem invloeden van biblicisme en fundamentalisme waar. De voor het Piëtisme zo kenmerkende belangstelling voor de wedergeboren mens is in ons kerkelijk leven duidelijk terug te vinden. Van recente datum zijn de contacten met het charismatische christendom, maar het is opvallend zo snel als die hun invloed doen gelden. Dat is des te meer opvallend, daar in onze vrijgemaakte traditie de accenten zo anders gelegd werden. De conclusie is onontkoombaar: onze kerken zijn van kleur aan het verschieten. Dit proces bergt kansen tot verrijking in zich, maar roept ook de vraag naar onze kerkelijke identiteit op. Onze kerken noemen zich 'gereformeerd' en hebben ook bij herhaling uitgesproken dat zij in de gereformeerde traditie willen blijven staan. Hoe verhoudt zich dat tot een meer evangelische en charismatische inkleuring? Worden hier lacunes in onze traditie opgevuld? Of wordt de reformatische grondslag van ons belijden onbedoeld ondermijnd? Deze belangrijke vragen zijn gemakkelijker te stellen dan te beantwoorden. Het is op dit punt dat de academische theologie een waardevolle bijdrage kan leveren. Ik acht die bijdrage zelfs noodzakelijk. Onze kerken zullen op dat proces van kleurverschieten moeten reageren met een grondige theologische

doordenking. Als ergens het belang van de wetenschappelijke theologie onderschat kan worden, dan hier. Ik acht het veelzeggend en voorbeeldig, dat de leiding van wereldkerken als de Rooms-Katholieke en de Anglicaanse, in handen is gegeven van biddende theologen. Zowel Paus Benedictus XVI als aartsbisschop Rowan Williams was ooit hoogleraar: de eerste in Bonn, Münster en Tübingen; de laatste in Cambridge en Oxford. Beide mannen staan er daarnaast om bekend, dat zij hun taak biddend uitoefenen. Prachtig vind ik dat. Het dragen van zoveel kerkelijke verantwoordelijkheid om de kerk op koers te houden, vraagt inderdaad om een intensief gebedsleven, én om een bovenmodale theologische bagage.

Onze kerken zijn in omvang en belang niet te vergelijken met de kerken die ik noemde. Over 'eigen' hoogleraren theologie beschikken wij niet; van het idee van een centraal beleidsorgaan gruwen wij, laat staan van een bisschop. Toch zouden ook wij ermee gediend zijn, dat de wetenschappelijke theologie op een of andere manier een officiële plek zou krijgen in het kerkelijk leven. Als wij bij plaatselijke conflicten een beroep kunnen doen STAGG, waarom dan niet op een theologisch instituut, dat de expertise in huis heeft om te adviseren bij identiteitsvragen?

3. De NGP en de theologie

De vraag dringt zich op, of de NGP de functie van zo'n theologisch instituut zou kunnen vervullen. Voorop moet worden gesteld, dat de NGP in het leven is geroepen als een predikantenopleiding, niet als theologisch instituut. Het woord theologie komt in haar naam zelfs niet voor. De 'T' van 'theologisch' die nog wel in de afkorting 'TSB' doorklinkt is in de afkorting 'NGP' verdwenen. Jammer, zou ik zeggen, al zal aan dit ontbreken niet te veel kunnen worden ontleend. In elk geval lijkt het mij, dat hieruit blijkt dat men de theologie niet wil overschatten. Belangrijker dan de naam is de wijze waarop het studieprogramma van de NGP vorm heeft gekregen. Hoe zit het daar met de plaats van de theologie? Van de totale studielast (74,5 erts) beslaat ruim 52% de theologie in eigenlijke zin. De overige bijna 48 % wordt besteed aan praktische vorming, stage, bijbelkennis, filosofie en didactiek. Deze verdeling is niet willekeurig tot stand gekomen. Zij heeft te maken met de uitruil van vakken met Apeldoorn. Het vergelijkbare vakkenpakket van Apeldoorn kent vrijwel dezelfde verdeling: daar 57 % theologie in de eigenlijke zin van het woord. Vastgesteld kan worden dat de NGP het aandeel 'theologie' iets lager laat uitkomen, maar niet tot een *substantiële* vermindering is overgegaan. Met deze theologische capaciteit, hoe bescheiden ook, moet de NGP in staat worden geacht de kerken te dienen met het voorkomen en bestrijden van theologische bloedarmoede. Of die dienst ook metterdaad zal worden verleend, hangt van twee dingen af. In de eerste plaats zullen dan de kerken ontvankelijk moeten zijn voor de theologische input van de NGP. In de tweede plaats zullen er voldoende studenten moeten zijn.

De NGP en de kerken

Wat het eerste betreft: het lijkt geen vraag te zijn dat de kerken hun winst zullen doen met de NGP. Zij hebben er immers geld ingestoken, veel geld! Hoe waar dat ook is, het zegt niet alles. Ik wijs op het fenomeen, dat de kerken regelmatig preekconsent verlenen aan broeders, die geen

academische theologische opleiding genoten hebben. Dat geldt op zowel regionaal als plaatselijk niveau. Dat lijkt te wijzen op een tweesporenbeleid. Aan de ene kant heeft men veel geld over voor de NGP. Aan de andere kant slaat men het belang van een academische theologische opleiding niet zodanig hoog aan, dat men slechts preekconsenten wil verlenen aan diegenen die die opleiding met succes gevolgd hebben. Hierbij moet ook betrokken worden, dat de kerken metterdaad de mogelijkheid praktiseren om gemeenteleden met singuliere gaven tot het ambt van predikant toe te laten. Daar is op zichzelf niets mis mee; het is een voluit kerkordelijke mogelijkheid. Maar het geeft wel reden om de vraag te stellen, hoeveel *hart* de kerken hebben voor de NGP, en in het bijzonder voor de waarde die binnen de NGP aan theologie gehecht wordt. Mocht de NGP een passie voor theologie ontwikkelen, dan moet het zeker niet denkbeeldig geacht worden dat zij in een subcultuur van het Nederlands Gereformeerde kerkelijk leven terecht komt. Een volgende stap zou dan zijn, dat zij zich tot een Fremdkörper ontwikkelt: een eiland van academische theologie temidden van kerken die vooral bang zijn voor overschatting van de theologie. Zo is het een spannende vraag: zal de NGP, ook als zij zich opwerpt tot een belangenbehartiger van goede theologie, de harten van de Nederlands Gereformeerden weten te veroveren? De vraag valt op dit moment niet met zekerheid te beantwoorden.

De NGP en de studenten

Er is nog een tweede onzekere factor. Zal de NGP de studenten aan zich weten te binden? Ook dat lijkt op het eerste gezicht geen vraag te zijn. De NGP is immers verplicht voor allen die predikant willen worden? Zeker, maar ook hier geldt: daarmee is nog niet gezegd dat de NGP ook het *hart* van de studenten zal winnen. Daarbij speelt alleen al een rol, dat zij niet om de NGP hebben gevraagd. Daarbij speelt voorts een rol, dat het niet voor alle studenten even eenvoudig is om deze verplichte opleiding te volgen. De Apeldoornse theologiestudenten bevinden zich in de gemakkelijkste positie. Voor hen is de NGP op maat gemaakt. Maar door de ingewikkelde onderwijsstructuur is het voor studenten die in deeltijd hun opleiding volgen, problematischer om de vereiste studiepunten aan de NGP te behalen. Nog lastiger is dat voor diegenen, die hun opleiding volgen aan andere instellingen. Men kan dan zeggen: "Dat komt ervan! Dan moet je maar in Apeldoorn studeren!" Daar zit wat in: wie het Apeldoorn-advies opvolgt, mag best beloond worden met een gemakkelijker studieweg. Toch zou ik om twee redenen een goed woordje willen doen voor studenten die kiezen voor een andere academische instelling. In de eerste plaats: de kerken hebben vastgelegd dat er vrijheid van studierichting moet blijven. Dat is in lijn met onze traditie. Niemand minder dan de grote gereformeerde theoloog Herman Bavinck heeft zijn opleiding genoten in Leiden, dat in zijn tijd toch uitgesproken vrijzinnig was. Als wij in de toekomst geen nieuwe Bavincken mis willen lopen, is het zaak de vrijheid van studierichting ook praktisch mogelijk te maken! In de tweede plaats: een reden om het Apeldoorn-advies niet op te volgen, is vaak dat men geen of nog geen roeping tot het ambt van predikant kent. Zulke studenten kennen echter vaak wel een 'roeping tot theologie', om het met Bonhoeffer te zeggen. Bij zo'n roeping is Apeldoorn als typische predikantsopleiding minder aantrekkelijk. Het is dus niet vreemd als zij er de voorkeur aan geven elders te studeren. De NGP zal er goed aan doen, het

zulke studenten niet te moeilijk te maken. Immers, van het een kan het ander komen. Studenten die beginnen met een roeping tot theologie, kunnen doorgroeien naar een roeping tot het predikantschap. Het zou jammer zijn, als zij in dat proces de NGP meer ervaren als een blok aan het been dan als een steun in de rug. Duidelijk is, dat de NGP niet vanzelf een plek in het hart van de studenten zal krijgen. Daar moet hard aan gewerkt worden.

De docenten en het bestuur

Dat werk zal door de docenten verzet moeten worden, maar niet alleen door hen. De inzet van het bestuur is al even hard nodig. U, bestuur, en wij, docenten, hebben een onderscheiden verantwoordelijkheid. Soms is er behoefte om dat *onderscheid* te benadrukken. Vandaag wil ik accentueren, dat u en wij *samen* de roeping kennen om de NGP gestalte te geven. Met verbazing heb ik het afgelopen jaar waargenomen, hoe veel werk het bestuur reeds verzet heeft. Soms vraag ik me af wie er meer in de NGP investeren: de docenten of het bestuur. Er is echter één verschil: de docenten worden bezoldigd – het bestuur niet. Nu is geld wel een heel belangrijke manier om inzet te honoreren, maar niet de enige. Honorering ligt ook in werk dat lukt, en in werk dat gewaardeerd wordt. Maar waardering – die wil ik namens de docenten in uw richting nadrukkelijk uitspreken. Of het allemaal gaat lukken?

Bid en werk

Daarover gaan wij mensen niet. Dat is een kwestie van ‘gezegend’ worden. Zo is dat zeker ook een zaak van gebed. Laat mij eindigen met enkele uitspraken van Bonhoeffer daarover. Eerst deze. “Bidden en werken zijn twee verschillende dingen. Het gebed moet niet door het werk verhinderd worden, maar het werk ook niet door het gebed. ... Het gebed omvat de hele dag, houdt daarbij het werk niet op, maar bevordert het juist, staat er positief tegenover en geeft het ernst en blijdschap.”¹⁶ En dan, naar aanleiding van het christelijk avondgebed: “Wanneer zouden we dieper Gods macht en zijn werken kunnen beseffen dan op het ogenblik, waarop wij het werk uit handen leggen en ons aan zijn trouwe handen toevertrouwen? Wanneer zijn wij meer geschikt tot het gebed om zegen, vrede en bescherming dan op het ogenblik waarop ons handelen ophoudt. Als wij moe worden, doet God zijn werk. ‘De behoeder Israëls slaapt noch sluimert’ (Psalm 121:4).”¹⁷

- - -

¹⁶ *Bonhoeffer Brevier* (samenstelling Otto Dudzus), Baarn 1985⁶, 374.

¹⁷ A.w. 380.